GEORGE PIETRARU

MIU HAIDUCUL

44

GEORGE PIETRARU

MIU HAIDUCUL

I

44

EDITURA TINERETULUI

Miu Haiducul
George Pietraru

EDITURA TINERETULUI
București, 1968

Redactor responsabil: Georgeta Păsărin
Tehnoredactor: Gabriela Iliopolos
Coperta: Dumitru Ionescu
Digitalizare: EPUB

Masa era pe sfârșite. Cel mai în vârstă răsturnă într-un castron de lut ars resturile cinei și îl împinse încolo, spre zidul de negură, de unde îl pândeau doi ochi aprinși.

— Hai, Castor, mănâncă, voinicule...

Silueta masivă a unui câine se desprinse din umbră. Flăcările leneșe ale focului jucau în reflexe de aramă pe blana zbârlită a gâtului lui.

— Strașnic dulău, exclamă cu admirație cel tânăr.

Celălalt nu-i răspunse, ci se apucă tăcut să strângă gamelele de tablă din care mâncaseră.

— A, nu, sări de la locul său, de pe buștean, tânărul. Nu-i drept. Dumneata ai pregătit masa, iar acum e rândul meu s-o strâng.

Tovarășul său nu se împotrivi și tânărul porni ducând vasele, cu o vădită stângăcie, spre un loc al luminișului, de unde abia venea susurul unui pârâiaș.

— Vezi acolo, în spatele scorburii, e un ochi de apă, îl ajunse din urmă vocea bătrânului...

Se aflau pe un tăpșan înalt, străjuit de tufani și brazi, pe dealul Teica. Departe, întunecau zarea Munții Lotrului. Aici și-au stabilit sălașul de o noapte. Cel care bâjbâia acum în întuneric la ochiul de apă în care să clătească vasele, era un flăcău cam de vreo douăzeci și trei, douăzeci și cinci de ani. înalt, spătos, cu mersul și expresia tânărului conștient de puterea mușchilor săi.

— Da, da, se auzi din întuneric vocea tânărului, semn că găsise ceea ce căutase. Bătrânul, rămas lângă foc, scotoci în buzunarul de la piept al bluzei sale de piele, după pipă. O îndesă liniștit, cu dichis, apoi se aplecă și luă de la marginea focului un cărbune aprins și-l puse, cunună de jar, în căușul pipei. Trase din ea și când se aprinse peste tot, scutură cu un gest scurt cărbunele în foc. Dinspre izvor, flăcăul venea legănându-și trupul voinic.

— Gata! spuse el. Așeză vasele într-un săculeț de pânză, pe care îl strânse la gură cu un șnur și deodată, încercându-l o bănuială, ridică privirile spre însoțitorul său mai în vârstă:

— Ei, nea Matei, mi se pare mie, sau dumneata ai mai bătut drumul ăsta. Cum e?

— Hm! făcu bătrânul foarte preocupat de pipa sa aprinsă.

— Păi nu așa, nea Matei, că altfel de unde știuși mata de ochiul ăla de apă. Și dacă mă gândesc mai bine, ai mers la sigur și spre locul acesta, pentru popasul de noapte. Hai, zi, așa-i că ai mai fost pe-aici?

Bătrânul geolog ridică spre flăcău ochii săi abia mijiți într-o părere de zâmbet.

— Fost, măi mânzule!

— Și dacă ai fost odată, ce mai căutăm acum? se oțărî tânărul. Nu crezi că e vremea să-mi spui și mie după ce piei de cloșcă batem drumurile astea sălbatice, de două zile încheiate?

— Ce căutam am găsit, rosti liniștit bătrânul, arătând cu pipa spre un arbore falnic. Fagul Miului...

— Ce fag? Care Miu? bolborosi tânărul.

— Fagul din scorbura căruia izvorăște acum pârâiașul...

— Și ce avem noi de-a face cu fagul și izvorul? întrebă din ce în ce mai intrigat flăcăul.

— Avem, îi întoarse vorba bătrânul, privind într-o parte, căci aici a fost ascunzătoarea din urmă a lui Miu...

— Care Miu, măi nea Matei, că ai să mă îmbolnăvești de cap!...

— Miu-haiducul, șopti bătrânul prospector cu privirile spre flăcările domolite ale focului.

Tânărul rămase încremenit, cu ochii holbați spre tovarășul său. Și-ar fi rămas așa multă vreme, fără să spună o vorbă, dacă bătrânul n-ar fi continuat.

— De mult de tot trăia prin locurile acestea un haiduc vestit, Miu-voinicul. Multe legende au rămas despre isprăvile sale. Umbla vestea că ar fi ascuns pe aici, când era încolțit, o comoară. Oamenii din satul din vale spun că uneori, în nopțile de vară, se văd ridicându-se spre cer flăcări albastre... Flăcările comorii ascunse...

Flăcăul parcă începuse să priceapă, căci întâi închise gura, apoi mormăi ceva. Își scoase din buzunar un pachet de țigări și-și aprinse una.

— Păi bine, nene, frumos șade unor prospectori ca noi să umble după comori din povești, scornite de babe? Ce dracu or să zică cei de la bază când or auzi după ce-am pornit noi? D-asta m-ai adus dumneata până aici?!

— Miu nu este o poveste. El a trăit aievea, vorbi moșul cu hotărâre. Și nu comoara lui o caut.

Bătrânul era puțin iritat de faptul că tânărul nu-i pricepuse gândul.

— Flăcările acelea le caut, continuă el, și pe ele le vreau. Asta-i

adevărata comoară pentru un geolog. Acum ai priceput sau...?

Tânărul îl urmărea cu privirea aceea uluită, care-i dădea un aer de prostănac. Treptat însă, pe măsură ce în mintea lui lucrurile se limpezeau, fața i se lumina.

— Vom cerceta toate locurile astea. Flăcările albastre, din nopțile de vară sunt ca o respirație a pământului plin de comori ascunse. Dacă vom avea norocul să le vedem...

— Stăm toata noaptea treji și veghem, sări inimos flăcăul. Așa-i de plăcut aici și nici somn nu mi-i. Uite, ne așezăm pe tăpșanul ăsta și privim de jur împrejur dealurile luminate de lună.

— Lasă, nu-i nevoie. Rămân eu, tu du-te în cort și culcă-te, îi vorbi moale bătrânul.

— A, nu, rămân aici cu dumneata. Mai fumăm o țigară, mai stăm de vorbă... Dar, făcu el fulgerat de o idee, ce-ar fi să-mi povestești și mie legenda lui Miu-haiducul?...

— Cum, ce-ți veni? protestă înveselit bătrânul.

— Așa, să ne mai treacă timpul. Să nu-mi spui că nu vrei. Simt eu că-l ai la inimă pe haiducul ăla...

Bătrânul râse încet, în sine, fiindcă în tainițele sufletului păstra, într-adevăr învăluită în farmecul aducerilor aminte, povestea eroului ce-i încântase copilăria.

— Numai de n-oi adormi, că-i o poveste tare lungă...

Pe vremea când s-au petrecut lucrurile astea, drumul Sibiului era tot atât de nesigur și frământat ca și apa Oltului, ce-și învolburează în preajmă apele, repezindu-le printre stâncile și zăvoarele munților. Erau mai ales unele locuri, prin Țara Loviștei, unde soarele abia își arăta fața un ceas două, pe zi. Aici călătorii își simțeau sufletul înfricoșat de liniștea ciudată a brădetului, de parcă o primejdie de moarte plutea ca o stihie printre copaci. Aici așteptau, pândind cu ochi de foc și neîmblânziți, lotrii cei neiertători, haiducii Oltului, spaima ciocoilor și nădejdea calicilor. La multe întâmplări cumplite au stat martori Oltul nepotolit și fața împietrită a muntelui. Printre haiducii ce-au împărțit cu pistoalele și jungherele dreptatea codrului, pe drumul cel mare al Sibiului, a fost și Miul-Copilul, Miu-Haiducul. Am să-ți povestesc, în noaptea asta de veghe, povestea haiducului de la poarta Carpaților, așa cum am aflat-o de la moșii mei, cum și ei vor fi auzit-o de la cei care au trăit demult întâmplările acestea. Dar mai adă câteva vreascuri, căci uite, focul moare; apoi așază-te aici aproape, să depanăm firul povestirii de la capăt și pe îndelete.

*

Într-una din ultimele nopți ale lunii iulie, 1821, un călăreț gonea năprasnic pe drumul care pornește din Râmnic și se strecoară pe sub poala dealurilor, spre țara de sus a Olteniei. Părea că o spaimă nespusa, ori o grabă neîndurată pusese stăpânire pe călărețul singuratic și-l făcea să înfrunte astfel drumurile nesigure, călcate în vremile acelea fără legi și opreliști de hoți, arnăuți fugiți de la oaste și oameni fără de căpătâi. Dar chipul și înfățișarea călărețului lăsau să se ghicească o forță și o cutezanță ce nu erau la îndemâna oricui să le încerce. Un trup de uriaș, cu umeri largi, stătea aplecat peste gâtul calului. De sub sprâncenele dese, ochii săi cu luciri de oțel scrutau întunerecul destrămat ici și colo de pulberea de argint revărsată de lună. La șoldul omului se legăna, lovind coastele calului, o sabie lată, ușor arcuită, ca aceea a pandurilor. În șerparul lat, ce-i încingea mindirul, stăteau înfipte două pistoale și un jungher, iar la oblâncul șeii se ivea o sâneață cu țeavă lungă. Îmbrăcămintea călărețului arăta că el trecuse de curând printr-o încercare cumplită, de aceea greu puteai ghici acum în el un oștean, un zavergiu, ori un haiduc. Alerga neostenit, cu trupul voinic aplecat înainte, neclintit, fără ca măcar să îndemne calul, ca un duh întunecat al codrului. Izbite de copitele calului, pietrele de cremene ale drumului aruncau scântei... De trei ceasuri călărețul gonea astfel, tăcut și neostoit, pe drumuri singuratice, ocolind târgul Râmnicului. Prin sate trecea ca o nălucă, stârnind câinii și ecourile târzii ale dealurilor. Aproape de stabilimentul ocnelor de sare, călărețul își struni calul și-l întoarse scurt pe o potecă ce lua în piept dealul. Ochii săi ținteau acum, ca pe un liman, o luminiță furișată ca o pasăre printre vârfurile arborilor, tocmai sus, pe coama dealului.

În vremea aceasta, în căsuța de pe deal, spre care se îndrepta călărețul nostru, două ființe își vegheau gândurile și neliniștea. În camera din față, o femeie, căreia necazurile și suferințele îi răpiseră prea de timpuriu harurile tinerești, îngenunchease în fața unei icoane, sub care ardea cu pâlpâiri candela. Șoapta ei părea că îngână sfârâitul uleiului ars din candela veche.

— Întărește-i brațul, Sfinte Gheorghe! Tu care i-ai dat numele și apără-l de fierul ucigaș... Adu-l întreg și sănătos. Sfântă Fecioară...

Deodată prinse depărtat zgomotul pe care copitele unui cal îl făceau pe prundul uscat al potecii ce ducea spre casă.

Femeia se ridică în picioare, cu auzul încordat. Tropotul calului se auzea din ce în ce mai deslușit. Câinii se repeziră cu urlet spre drumețul venit la ceas de noapte, dar lătrăturile lor se prefăcură curând în scâncete. Femeia tresări. Mâna îi apăsă pieptul, cercând să stâmpere

zbuciumul inimii. Atunci ușa se deschise și din odaia de alături năvăli un flăcăiandru de vreo șaisprezece ani cu ochii plini de lumina ce-i scălda întregul chip.

— Mămucă, ai auzit? Vine... Vine taica!...

Și, fără să mai aștepte încuviințarea, se întoarse în tindă și ridicând lemnul greu ce închidea de-a curmezișul, pe dinăuntru, ușa de stejar, o deschise larg. În ograda mare, luminată de lună, se oprise călărețul care acum cobora greoi, întâmpinat de salturile vesele ale câinilor.

— Tătucă! Tătucă!...

Femeia abia putu să facă câțiva pași și rămase sprijinită acolo, de pragul ușii. Bărbatul se apropie de ea, uriaș ca un gorun, cu barba și părul aprinse de lumina lunii, tăcut și plin de mărturisiri. O luă blând în brațe și o strânse cu duioșie la piept.

— Ei, hai, lăsați plânsul că doar vedeți, m-am întors teafăr... Ei, băbuțo, nu-ți piere așa lesne o cruce de bărbat ca al tău. Și tu, măi mânzocule, ce te smiorcăi ca femeile?... Se vede că ai crescut lângă fusta mumă-ti...

— Intră în casă, Gheorghe, și hodinește, că vei fi ostenit de drum, șopti femeia printre suspine.

— Îngrijesc eu de cal, taică, făcu flăcăiandrul sărind treptele cerdacului în ogradă.

...Bărbatul mâncă tăcut și îndelung. După un timp, netezi cu palma pânza întinsă pe masă și ridică privirile spre cei doi, care-l urmăriseră și simțiseră că în mintea omului drag gânduri grele și griji se învălmășeau, căutând dezlegare.

— Ascultați aici, căci nu-i vreme multă. Domnul Tudor nu mai e... L-au tăiat câinii de fanarioți... Oștirea-i spartă în luptă și turcii au năpădit tara... Boierii sunt iară sus și răscoala zace în țărână, dimpreună cu căzuții...

Femeia făcu ochii mari, înțelegând întreaga grozăvie a vorbelor bărbatului. Își acoperi fața cu colțul năframei și începu să plângă încet, fără glas. Bărbatul prinse să povestească cu privirile ațintite în scândura aspră a podelei, cu pumnii grei strânși pe genunchi.

— După urgia de la Drăgășani, m-am ridicat cu pandurii mei în sus, pe Olt, până la Cozia, unde m-am zăvorât cu serdarul Diamandi și cu oștenii săi. Socoteam că vom ține piept păgânilor, dar într-o seară bătu în poartă Sava-căpitanul și-i ceru serdarului să deschidă. Am mirosit trădarea și i-am spus serdarului să nu-l ia în seamă. Atunci Sava a răcnit

și dinspre nucet au sticlit oțelurile arnăuților. Diamandi, de spaimă, a închinat mânăstirea cu chezașul eteristului, că va cruța viața oamenilor. Am adunat pandurii lângă arhondaric, sub scara foișorului, și acolo am văzut toată grozăvia. De cum a pășit pe sub porți, Sava a strigat la arnăuții săi și aceștia au prins să descarce armele în cei care le-au fost tovarăși de credință. Alături de el, Cara Ahmed, Chehaia – beiul pașei de Silistra, își mâna ienicerii să taie pe gheauri. Am văzut roșu înainte și pornindu-mi voinicii ne-am aruncat, cu săbiile trase, lovind deopotrivă în păgâni și trădători. Pe Sava îl căutam cu sabia, dară el numai în spatele grosului de arnăuți ședea și de acolo striga cu venin, îndemnându-și oamenii. Am luptat ca diavolii, dar ne-au dovedit jivinele, că erau ca lăcustele... Ne-au împresurat și ne-au înghesuit spre chiliile din spatele altarului mânăstirii. Ne-am retras, luptând pas cu pas, treaptă cu treaptă. Am ajuns sus, în foișorul lui Mircea, doar doi: Groza și eu. „Fugi, căpitane, l-am auzit. Sări peste ziduri în Olt. Fugi, Căpitane, că nu-i mai pot ține!“... Au scăpărat oțelurile și un strigăt de durere mi-a vestit că și Groza a pierit. Am simțit în mine o mânie oarbă și repezindu-mi sabia ca un fulger am dat și-am tăiat până am simțit oboseala căzându-mi ca plumbul în brațe. Și nelegiuiții veneau puhoi. Am urcat atunci fereastra foișorului și mi-am făcut vânt în hăul întunecat. M-a primit jos Oltul cu o îmbrățișare rece de oblăduire. Ascuns de el, am alunecat la vale, ieșind din lanțul păgânilor. Am mers așa până aproape de luminile Râmnicului. Acolo am tras la un român de-al nostru, de unde am luat calul acesta...

În tot timpul povestirii, femeia nu-și ridică năframa din dreptul feții. Băiatul însă țintuia pe pandur cu ochii aprinși de mânie. Uneori se pomenea strângând ciomagul ce-l ținea ca pe mânerul unei nevăzute săbii.

— Și acum ce ne vom face, Gheorghe? se auzi glasul stins al femeii.

— Eu trebuie s-o pornesc degrabă pe drumul Tismanei, să întâlnesc acolo pe Papa Vladimirescu, fratele domnului Tudor, și pe căpitanii Ghiță Haiducul, și Dumitru Gârbea... Vom încerca să ridicăm din nou oaste și să izgonim păgânii de pe moșie...

Tăcu o clipă, răsuflând greu. O rană ascunsă îi zgândărea durerea.

— Pe Miu să-l trimiți la moșul său, în munți. Acolo-i loc tainic și nelegiuiții nu-l vor dovedi... Să pleci și tu, femeie, cu el. Pe aici or veni poate chiar mâine arnăuții și dacă vor găsi pe feciorul căpitanului Gheorghe Ursan bucuroși vor fi să-l taie în săbii.

— Nu mi-e frică de ei, taică, se răzvrăti flăcăiandrul. Știu să trag

cu sâneața și pot ține chiar și sabia...

— Ai inimă de pandur, încercă să zâmbească dureros căpitanul, dar osteanul trebuie să știe când să tragă sabia, și să lupte, și când să dea pinteni calului... Acum tu ești crud încă, mai trebuie să crești și brațul să-ți prindă tărie. Atunci vei ști cine ți-e dușman și cine prieten...

— Ia-mă cu tine, tată, se rugă băiatul. Voi crește la oaste și voi învăța armele și lupta...

Pandurul îl învălui într-o privire caldă și înțelegătoare.

— Nu mai am oaste, își întoarse el fața îndurerată. Suntem doar niște umbre ale oștirii celei mari, hăituiți de poterele lui deli-bașa Mihali, buluc-bașa Ghencea și ale altor trădători de-ai zaverei... Poate pe aceștia îi vom ajunge odată cu ascuțișul săbiilor ori cu plumbii sânețelor... Vom răscula din nou pandurii și pe țăranii Padeșului. De nu vom izbuti, ne-or răzbuna urmașii...

Flăcăiandrul se apropie de pandur și-l privi drept și hotărât în ochi.

— Știu că ești pui de șoim, îi puse bătrânul mâna pe umăr. Când vei fi voinic, să plătești pe tăiș de sabie celor care au vândut... Dar până atunci mai este vreme și datoria noastră este să-ți ocrotim viața... Femeie, am adăstat prea mult. Să îngrijim de plecare: eu pe drumul Jiului, voi spre munți, în bejenie...

Când zorile mijeau deasupra dealurilor, pregătirile erau încheiate. Căruța trasă în fața cerdacului era încărcată de scoarțe, acareturi, ba și cu o parte din orătănii. Doi cai focoși și nerăbdători loveau cu copitele bătătura. Alături, cu frâul prins de cerdac, stătea gata înșeuat roibul haiducului.

— Grăbiți, se auzi vocea cumpănită a lui Ursan. Acuși e lumină și drumeagul se vede până departe... Unde-i băiatul, femeie?

— Aici-s, taică, sus, se ivi peste streașina acoperișului capul băiatului.

— Ce faci acolo, iedule? Nu-i vreme acum de năzbâtii...

— Numai nițel, taică, vreau să scot șoimul de lemn crestat, din vârful casei. L-a cioplit moșul mai demult, și nu voi să rămână pe mâna străinilor.

Cățărat cu sprinteneală până sus pe coama acoperișului de șindrilă, flăcăiandrul desprinse cu o smucitură pasărea de lemn prinsă ca podoabă și ca talisman aducător de belșug. Apoi de acolo, de sus, cuprinse într-o privire, pentru ultima oară, locurile dragi ale copilăriei: dealurile și ududoaiele, ascunzând pârâiașe tainice, poienile și zăvoaiele,

până departe spre așezările înnegrite și mohorâte ale ocnei de sare. Trase cu nesaț în piept aerul rece al zorilor, simțind că ceva îl înțeapă sub pleoape. Dădu să coboare când o licărire depărtată îi fură privirea. Cată într-acolo, răscolind, stârnit, pâlcul de pomi ce însoțea drumeagul până hăt, la drumul cel mare...

— Tată! strigă el. Vin spre noi niște călăreți...

Pandurul tresări. Strânse zăbala calului și-i aruncă frâul peste cap.

— Cum le sunt straiele? întrebă, știind dinainte.

— Au mindire întunecate, cu curelele încrucișate peste piept și chivăre înalte pe cap.

— Ei sunt! Călărașii lui Sava! își înăbuși pandurul o înjurătură. Sunt departe?

— Au început să urce drumeagul. Merg cu fereală.

O sâneață trosni departe în vale și ecoul ei hăuli peste dealuri.

— Te-au zărit! Sări jos! strigă pandurul. Urcă, femeie, în căruța, și tu, băiatule, ține hățurile. Dumnezeu să ne ocrotească...

Flăcăul biciui fără milă caii și aceștia, arși, săriră din loc, pornind căruța pe un drumeag îngust și aspru, dinapoia casei, spre dealuri. În urma căruței, întorcând mereu capul, călărea neliniștit căpitanul.

Au mers, necruțând caii, până pe creasta colinei. De sus, casa se vedea măruntă, învăluită în razele soarelui înălțat deasupra dealurilor... Din umbra arinilor, pandurul cerceta casa și împrejurimile, scotocind cu privirea fiecare colțișor cunoscut. Desluși în frunzișul porumbilor din jurul ogrăzii uniformele întunecate ale arnăuților. În clipa aceea se auziră trosnind armele...

„Trag de amenințare, șopti ca pentru sine ofițeanul. De-acum mai avem răgaz un ceas, două..." Și îndemnă din nou, cu o energie neîndurată, caii. Drumul se îngusta tot mai mult. Copitele cailor scăpărau și alunecau pe colțurile de piatră... Aerul devenea mai rece, înmiresmat de aroma brazilor. Cărarea se tăia parcă în pereții de stâncă. Urcau și coborau spinări de piatră. La greu, flăcăul cobora din căruță și apucând hățurile silea caii să tragă întins. Târziu, ajunseră la un pinten de stâncă ce domina semeț drumeagul, până departe, în urmă. Pandurul descălecă și vorbi băiatului:

— De aici soarta ne desparte căile. Eu apuc pe alt drum. Voi mergeți fără grijă înainte. Pe la nămiezi veți întâlni apa Bistriței. De acolo, ia seama ce vei face: pui în spinarea murgului meu samarii cu lucrurile mai de preț, iar căruța și caii îi mâni pe drumul cel mare, care coboară spre Hurez. Până spre seară ajunge în fața mânăstirii cu arnăuții

lui Sava, puși pe urmele ei.

— Iar noi, în vremea asta vom urca pe lângă apa Bistriței, poteca ce duce spre Cheia, în munți, la coliba moșului Toma. Am înțeles, taică... Dar, tu, tu cum vei merge fără cal?

— Lasă în seama mea grija asta, făcu pandurul cu un gest de nepăsare. Doar aici, peste munte, e casa lui Oarcă-ceaușul. Împreuna cu el și cu încă vreo doi voinici pornim poate mai departe... Tu să grijești de toate, ca un bărbat, să mergi la vânat, că moșul e bătrân, să aperi casa de dușmani și fiare... Fii vrednic, neînfricat și inimos...

Băiatul se aruncă în brațele tatălui său:

— Tătucă!

Înțelegând mai mult decât putea spune, femeia își privea bărbatul cu ochii secați de lacrimi.

— Ana! îi șopti căpitanul cu duioșie, mângâindu-i părul cărunțit la tâmple. Nu ți-a fost traiul ușor și tihnit lângă pandurul tău. Dar va trece și încercarea asta și vom îmbătrâni amândoi în pace, la vatra noastră...

— Rămâi cu bine, Gheorghe, oftă femeia. Așa ne-a fost soarta. Ne-om vedea din nou, de-o vrea domnul...

— Ne-om revedea, nevastă, ne-om vedea cu bine și sănătate curând, râse cu veselie silită pandurul. Apoi își trase armele și cornurile de pulbere din coburii calului, iar băiatul sări în șa.

— Domnul cu voi! strigă bărbatul și lovi caii. Animalele se arcuiră sub arsura biciului și porniră în galop pe drumeagul ce tăia drept platoul, printre brazii mărunți și fagii uriași. În urma căruței călărea băiatul; din când în când întorcea capul spre pandurul care rămăsese în loc, urmărindu-i cu privirea. Când o cotitură a drumului îi răpi din vedere, se întoarse și chipul său își pierdu blândețea, trăsăturile i se înăspriră și un fulger de mânie îi trecu prin ochii întunecați.

— Oarcă, sărmane prieten, poate că mai zaci încă neîngropat în țărâna Drăgășanilor, iar casa ta, asemeni cu a mea, o fi acum pustiită de flăcări...

Întărit de mânia ce-i fierbea în suflet, apucă securea scurtă într-o mână și sâneața în cealaltă și prinse să urce pieptiș stânca. Ajunse sus, răsuflând din greu. De acolo, privirea sa cuprindea colinele și văioagele, peste care drumul sălta și cobora în șerpuiri largi... Urmăritorii nu se zăreau. Porni apoi să-și pună în aplicare planul pe care-l gândise tot timpul drumului... Cercetă cu atenție stânca pe care stătea și care se înălța ca un pinten deasupra drumeagului. Găsi repede ceea ce căuta: o crăpătură adânca, năpădită de mușchi. Ochi apoi trunchiul unui pom și

începu să-l izbească cu securea. În mai puțin de un ceas trunchiul era tăiat, retezat la jumătate și cu capătul ascuțit împins în crăpătura stâncii. Cu cealaltă jumătate de buștean, folosindu-o ca pe-un mai, prinse să izbească cu icneli îndesate în trunchiul vârât în stâncă. Încet, dar sigur, lemnul își făcea loc în piatră, lărgind plesnitura adâncă a stâncii. Când, ostenit, își îndreptă spinarea, i se păru ca zărește în depărtare, în căușul unei văi, umbre negre, mișcându-se pe albul drumului.

— Ei sunt, blestemații...

Cu puteri noi apucă maiul greoi și izbi cu sete în trunchiul intrat pe jumătate. La fiecare izbitură a uriașului, stânca de sub picioarele lui vibra cu ecouri adânci, ca un vaiet pornit din măruntaiele pământului. Curând, bușteanul lung de cinci coți intră aproape cu totul în crăpătura stâncii. Ursan lepădă maiul și merse spre un fag voinic, la rădăcina căruia șopotea un izvoraș, strecurându-se nevăzut printre ierburi. Acolo bău cu sete, își umplu cușma cu apă și veni cu ea spre stâncă. Vărsă cu grijă apa peste bușteanul înfipt în crăpătura stâncii. Făcu lucrul acesta de mai multe ori, până simți sub tălpile sale o mică zguduitură, parcă un tremur al pământului. Puse mâna pe buștean și-l găsi slăbit.

— Aha, strigă el mulțumit. Lemnul moale e mai tare ca piatra amarnică.

Apucă maiul și lovi din nou în bușteanul înfipt ca un cui în munte, până rămase afară de două palme.

— Și acum din nou apa va zdrobi stânca, murmură el, pornind spre izvor...

După un timp, când socoti că pintenul de piatră abia se mai ține într-un fir, pandurul se așeză ostenit jos, îngăduindu-și un răgaz. Apoi începu să-și rostuiască armele. Încărcă îndelung și cu grijă sâneața, după care cele două pistoale. Le orândui pe toate în fața sa, la îndemână. Se ridică și adună bolovani, pe care-i așeză cu dichis unul peste altul, închipuind un crenel de piatră.

Căpitanul se pregătea de luptă...

În liniștea dimineții, tropotul îngemănat al unor cai ajunse nedeslușit până la el. Un pâlc de pomi îi mai ascundea încă vederii sale pe urmăritori.

Dar iată-i răsăriți deodată în față, la câțiva zeci de stânjeni în jos, pe drumul care se întindea sub el... Pandurul îi numără, căutând cu ochii căpetenia. Erau doisprezece călărași, iar în frunte căpitanul lor, un om voinic, îndesat, cu chipul întunecat și mustața groasă: Sava!

Presimțea, putea să jure că Sava pornise pe urmele sale: doar el îi

cunoștea casa. Pe el, pe căpitanul Ursan, îl vroia Sava, ca preț al trădării, pentru a-și năimi la Silistra iertarea Pașei și poate, mai știi, vreo slujbă peste arnăuții domnului ori pe lângă caimacam.

Se bucură în gând că tocmai el venise până aici, în timp ce-i urmărea apropiindu-se, în trapul mărunt al cailor, prin cătarea puștii. Îi va plăti acum pentru trădare, pentru pandurii uciși, pentru răul făcut lui, fostul tovarăș de luptă.

Pandurul așteptă până urmăritorii se apropiară la bătaia armei. Degetul îi tremura pe trăgaci. Vedea limpede fața lată a lui Sava, ochii lui ce răscoleau bănuitori pe sub sprâncene frunzișul de pe promontoriu, încă zece metri... cinci...

— Bum! Arma bubui ca un tunet, spărgând în ecouri prelungi liniștea văilor. Dar cu o clipă înainte, văzând flacăra, Sava se plecase pe grumazul calului și un om din spate scoase un urlet, își prinse pântecul cu mâinile și se prăvăli de pe cal. Renegatul strânse de dârlogi. Armăsarul se ridică în două picioare, iar cei ce veneau din urmă se buluciră speriați...

Pandurul își înăbuși o înjurătură. Luă apoi unul din pistoale și sprijinindu-l de meterezul de piatră trăsni în grămadă. Un nou urlet de durere îi răspunse.

— Doi, murmură pandurul și apucând și celălalt pistol ochi în liniște.

Al treilea arnăut se zvârcolea printre pietrele drumului. Înspăimântați, caii cu șeile goale alergau de colo, colo, încurcându-i pe ceilalți. Unul dintre aceștia o porni înapoi, în galop, trăgând după el și stăpânul rănit, agățat cu pintenii în scară.

— Descălecați! urlă Sava, ascunzându-se printre arnăuți. Jos caii!

De sus, în timp ce-și încărca armele, pandurul îi văzu pe călărași cum descalecă cu iuțeală și își culcă caii pe burtă, cu îndemnuri și izbituri în coaste. Adăpostiți în spatele lor, arnăuții răscoleau neliniștiți cu privirea frunzișul, cercetând tulpinile pomilor.

— Cătați sus, pe dâmbul de piatră, lângă tufă, spuse cu voce joasă Sava. Se vede o cușmă. Se ridică acum: ochiți! Trageți odată, blestemaților! urlă el.

Armele răpăiră dezordonat și un nor de praf și țăndări spulberară tufa și odată cu ea și cușma pandurului. Ursan râse tăcut și aduse lângă el, cu bățul, cușma ciuruită de plumbi. Ochind apoi cu zgârcenie, în vreme ce ceilalți își încărcau armele, apăsă cu degetul sigur trăgaciul.

— Al patrulea! murmură căpitanul.

În spatele calului, unde se ascunsese, Sava spumega de furie. Se

întoarse spre ostașul de-alături și strigă:

— Gherasim! Ai să urci costișa, să-i sări în spate. Când vom slobozi puștile, tu să te arunci între lăstarii de colo. Atenție la mine, diavoli! Acum!...

Armele răsunară în salvă și așchii săriră din bolovanii așezați ca meterez, silindu-l pe pandur să-și ascundă capul. El nu-l văzu pe arnăutul ce sărise în brădet și care acum se furișa, târându-se în sus, printre pietre și tufe. Sâneața îi trosni iar și la arsura plumbului un cal sări în sus, bătând cu copitele pământul. Speriat, arnăutul ascuns până atunci în spatele lui, alergă într-acolo, încercând să-l domolească. Dar calul, dezlănțuit, nu mai asculta de stăpân. Proptindu-se deodată pe picioarele din față, azvârli copitele din spate spre omul care nu se aștepta la un asemenea atac. Eteristul icni sec și, aruncat cu putere, căzu ca un sac de cartofi dincolo de marginea drumului. Furat de scena la care asistase, pandurul rămase deasupra stâncilor și abia când auzi detunătura, și-și simți umărul prins într-un clește de foc, înțelese că a fost lovit. Orbit de furie, ridică pistolul și trase. Omul care se săltase deasupra calului se prăbuși cu un geamăt pe spate, scăpând pușca fumegândă. Ursan își smulse din copci mindirul și cămașa; sângele se scurgea într-un șuvoi cald, amețitor. Oștean vechi, îmbătrânit în războaie, nu-l speria sângele. Pe trupul lui bătăliile trecute lăsase multe semne și din ele sângele cursese din belșug. Dar acum, în fața numeroșilor dușmani, aici, în reduta în care se închisese singur, avea nevoie de toate forțele pentru a rezista cât mai mult. Își rupse o bucată din cămașă și strângând din dinți reuși, cu prețul unor dureri înăbușite, să-și lege umărul stâng. „Trebuie să-i țin în loc cât mai multă vreme, cugetă el. Oare au ajuns ai mei la adăpost?“...

— Stai! se auzi o voce, atât de puternică încât omul părea că-i lângă el.

Pandurul rămase împietrit. Simțea inima zbătându-se ca o pasăre în piept. Mintea îi lucra cu înfrigurare. Ce s-a întâmplat? De unde a răsărit pe stâncă omul care îndrepta spre el țeava lungă a unei sânețe? Îl zărea cu coada ochiului cum sta lipit de un arbore.

— Lasă pistoalele acolo și ridică-te! strigă arnăutul.

Înțelese că-i pierdut. S-ar fi împotrivit poate mișelului ce-i căzuse în spate și l-ar fi înșelat într-un fel, ca apoi să-l răpună, dar în furia rănirii descărcase cu nesocotință toate armele și ele stăteau acum nefolositoare în fața-i. Trebui să se supună. Se ridică greoi în picioare, pe stâncă. Chiar în acea clipă o pușcă detună jos, pe drum și glonțul îi șuieră pe lângă ureche.

— Nu mai trageți, strigă arnăutul spre ai săi. L-am prins! Strigăte de bucurie răsunară în grecește.

— Aduceți-mi-l aici, strigă Sava. Îl vreau viu...

Vreo câțiva din cei ce stăteau ascunși în spatele cailor se ridicară și porniră în fugă spre reduta care acum capitulase. Dar nu făcură zece pași și o împușcătură răsună sus, printre arborii de pe stâncă. Toți înlemniră.

— Cine a tras? răcni furios Sava. Gherasim!

Dar Gherasim, cu ochii peste care se așternea pânza morții, aluneca încet pe lângă pom.

Pandurul privi uluit spre arnăutul căzut și apoi spre locul de unde venise glonțul salvator. Lângă tulpina fagului, cu o pușcă lungă, sprijinit în ea, stătea, cu fața lividă, cu ochii măriți, Miu.

— Tu, strigă tatăl. De ce te-ai întors?

— Gherasim! se auzi iar vocea lui Sava. Ce se întâmplă acolo? Răspunde!

Vocea dușmanului său de moarte îl trezi pe bătrânul pandur.

— Repede, jos, culcat! strigă el spre flăcăiandru și se prăbuși pe stâncă, scoțând un urlet înfiorător.

— Ticălosule, l-ai omorât! se auzi de jos vocea renegatului. Chehaia-beiul îl vrea viu. Alergați, îi zori el pe oștenii ce se opriseră nedumeriți, cătând cu privirile sus, spre stâncă.

În vremea aceasta, pandurul se târa încet, ieșind din raza urmăritorilor.

— Miule, copile, adă tu de colo, în cușmă, apă...

Băiatul făcu iute ce-i ceru tatăl și aduse, ferit, cușma plină cu apă.

— Așa... făcu bătrânul. Și încet, cu grijă, de parcă picura balsam tămăduitor pe o rană, ori turna aur topit în forme, el lăsă să se scurgă pe lemn apa din cușmă... Puse apoi mâna pe maiul ce-l avea pregătit alături. Auzea clar pașii arnăuților ce se apropiau de mica trecătoare de sub el... Și tot astfel simțea, ca pârâiturile îndepărtate ale unei lupte, trosniturile înăbușite din miezul stâncii. Acum era momentul! Dintr-un salt se înălță în picioare peste stâncă și ridicând maiul lovi cu sete. Odată, de două ori... Un trosnet cumplit răsună și pintenul de piatră se rupse din stâncă, prăvălindu-se într-un vârtej de bolovani și praf peste drum...

Strigăte de groază și durere se auziră înăbușite, ca din fundul pământului.

Sava privi totul cu graiul pierit. Văzuse statura uriașă a pandurului ce-l credea lovit, răsărind pentru o clipă deasupra trecătorii,

lovind cu un buștean în stânca din fața sa. Mai văzuse apoi cum stânca se sparge de parcă blestematul de pandur ar avea în brațe tăria de a despica munții și zărise, vreme de o clipă, pe oamenii lui pierind sub malul prăbușit. Acum trecătoarea era zăvorâtă de stâncă, oamenii lui uciși, iar colo sus, din norul de praf ce se ridicase, auzea râsul cumplit al căpitanului de panduri.

— Ha, ha. Sava, căpitane de vânduți! Ai crezut că-l răpui pe Ursan, pandurul?

Sava simțea, de frică cum îi bat ciocane în creieri.

Răcni, în culmea nebuniei:

— Trageți în el ticăloșilor! Trageți că vă ucid!

Încărcă tremurând arma și îndreptând-o spre locul unde văzuse răsărind statura uriașă a pandurului, o slobozi cu sete, punând, în apăsarea degetului pe trăgaci, toată ura sa.

Deasupra hăului înecat în pulbere, Ursan gusta beția răzbunării. Își lăsă capul pe spate și hohotul lui răscolea pădurea și văile. Unul câte unul, răpusese pe netrebnicii din ceata de zavergii renegați a lui Sava. Cu mâna sa prăvălise un munte între bandiți și ai lui... Iar acum, feciorul său se dovedise un neînfricat pui de pandur, mântuindu-l pe el, oștean vechi, de rușinea înfrângerii...

Dar un plumb fierbinte, venit orb de dincolo, îi sparse pieptul și-i opri acolo hohotul uriaș. Rămase nemișcat, înfipt parcă în stâncă, apoi bătu aerul cu mâinile și se prăbuși pe spate ca un gorun trăsnit.

— Tată, strigă băiatul speriat, repezindu-se la el. Ești lovit? spune, tătucă...

Pandurul deschise ochii și gemu adânc. Făcu un efort și șopti aspru:

— Trage, băiatule... Încarcă arma și descarc-o în ei... Nu le da răgaz să vină aici... Așa... Încarcă și arma mea... Dă-mi-o...

Se răsuci și potrivindu-și cu greu pușca pe umăr se încordă și apăsă trăgaciul. O clipită mai apoi trosni și sâneața băiatului. Detunăturile împerecheate, urmate de șuierele plumbilor, stârniră printre arnăuții rămași jos, în drum, fiorii unei spaime noi. Renegatul le citi frica în ochi. Îi cunoștea și știa că dacă-i va îndemna din nou la luptă, arnăuții nu vor pregeta să-l răpună pe el și să dea bir cu fugiții. Își blestemă în gând ghinionul: pentru a treia oară pandurul îi scăpă din mâini. Trebuie să se hotărască.

— Sunt mulți acolo sus, se auzi glasul lui repezit Pe cai. Înapoi!

Trei oameni se aruncară pe caii ce se ridicaseră speriați de

zgomotul căderii stâncii și, dând pinteni, porniră în galop.

— Nu-l lăsa să scape, copile, strigă cu îndârjire pandurul. Trăsnește-l pe arnăutul cel gros, cu chivăra albă... El e Sava, trădătorul...

Flăcăul își descarcă din nou sâneața, dar plumbul său nu făcu altceva decât să ridice un norișor de praf la câțiva pași în urma calului celui ochit. Curând cei trei dispărură după cotitura drumului, dar tropotul cailor mai răsună un timp, din ce în ce mai stins. Liniștea reintră în stăpânirea locurilor ce fuseseră scena unei cumplite lupte. În drum, caii rămași se domoliră repede și începură să pască firele de iarbă din marginea drumeagului.

Sus pe stâncă, Miu privea mut de spaimă chipul palid al tatălui său. Tot trupul îi era scuturat de friguri.

— Tătucă, tătucă, îngăimă el cu glasul gâtuit. Își mușca buzele ca să nu plângă.

Încerca cu mâinile tremurânde să-i desfacă mai mult cămașa. Sângele izvora în zvâcniri dintr-o rană în mijlocul pieptului larg al oșteanului. Apăsă cu năframa sa peste rană. Pandurul gemu adânc și deschise ochii, privindu-l cu durere.

— Ascultă-mi cuvintele, Miule, copilule, căci degrabă ne vom despărți. Voi pleca din nou în lupte și de acolo nu mă voi mai întoarce.

— Tătucă, gemu băiatul.

— Nu plânge, ești luptător, fiu de pandur, nepot de căpitan al oștirii de țară. Primește ce-ți dă soarta, răul ca și binele, neîncovoiat, ca un bărbat. Și acum, ascultă! Mișeii nu se vor mai întoarce... Vei strânge armele arnăuților și le vei dosi într-o ascunzătoare. Cândva vei avea poate nevoie de ele... Caii îi vei goni în vale... Apoi vei porni în munți, la moșul... Acolo vei sta ascuns până la ziua când în mâinile tale ursul se va pleca în țărână. Atunci să cobori din nou. Să cauți oameni pe seama ta, armele pe măsura brațului și să întinzi prin locurile acestea județul haiducilor...

Pandurul se opri, răsuflând greu. Sub apăsarea mâinii sale, băiatul simțea zvâcnitura sângelui.

— Să lovești în ciocoi; să-i despoi de aurul stors de la sărmani și să-l întorci celor ce au nevoie de el. Pe păgânul ce ne pângărește țara să-l tai unde-l găsești, iar pentru trădători, funia. Oțelul armei să nu-l pătezi cu sângele lor. Iar dintre aceștia, să nu-ți afli răgaz până nu-l ajungi pe cel care ne-a vândut turcilor, mi-a pârjolit casa și mi-a trimes în piept jarul care mă arde.

— Sava! șopti printre buzele strânse băiatul.

Pandurul înclină sfârșit capul. Mâna sa căută înfrigurată chimirul lat, prinse prăseaua de os crestat a jungherului și-l trase afară.

— Uite, ridică el arma în fața băiatului: jură pe oțelul ăsta că-i vei plăti întreit tot ce ne-a adus el nouă.

— Jur! murmură copilul, punând mâna pe crucea jungherului...

Pandurul închise ochii obosit. Un val de sânge îl podidi pe gură. Trupul uriaș fu scuturat de un spasm. Mâna sa strânse pe cea a flăcăiandrului. Buzele se mișcau. Deschise din nou ochii, țintind cu lumina lor arzătoare pe băiat, ridică cu greu capul. Miu se plecă, sorbind ultima șoaptă a pandurului.

— Să nu ierți, Miule... Să nu ierți...

Fața îi rămase împietrită, iar lumina din ochi se coborî într-o noapte adâncă, adâncă...

— Taică! gemu Miu îmbrățișând trupul drag al părintelui său. Tăicuțul meu viteaz și drept!

Pe stânca însingurată, în lumina aurie a după-amiezii, un băiat aflat la prima mare durere își încheia, cu ultimele lacrimi, copilăria. Deasupra, în frunzele pomilor, păsările își reluau nepăsătoare sporovăială lor veselă...

...L-a îngropat acolo sus, pe stâncă, să străjuiască pentru totdeauna, ca un viteaz căpitan de plai, colinele și văioagele ce se unduiesc până departe, spre zăvoaiele de un verde crud ale Oltului.

A legat apoi căpestrele cailor slobozi, câte doi, și i-a mânat cu lovituri spre vale. Armele le-a cules din drum, pe unele – pistoalele și cornurile de pulbere – le-a smuls din cingătorile arnăuților căzuți și le-a dus cu sine sus, pe creastă. Tainița a găsit-o lesne, în trunchiul fagului se deschidea o scobitură largă ce putea cuprinde trupul unui om. Aici a ascuns armele, le-a acoperit cu bolovani și mușchi, iar la intrarea scorburii a înfipt mlădițe tinere de alun și jugastru.

Adăstă o vreme la mormântul pandurului. În genunchi, cu mâinile înfipte în țărâna rece, șopti din nou jurământul. Sărută cu ochii înlăcrimați piatra ce o așezase la căpătâiul tatălui său și ridicându-se începu să coboare spre cotitura drumeagului, unde lăsase priponit calul. Ducea pe umeri pușca grea a pandurului, iar la brâu jungherul, ca să-și amintească în fiecare clipă de jurământ. Încălecă și porni pe drumul tot mai îngust ce pornea spre culmile cărunte ale munților, lăsând în urma sa ultimul mormânt al unei răzmerițe ucise și odată cu ea cântecul frânt al copilăriei sfârșite în durere...

Miu galopa cu fața împietrită, cu dinții strânși, spre tăria aspră a

munților.

*

Bătrânul Matei își întrerupse povestirea. Lângă el, tânărul prospector îl urmărea tăcut și răbdător cum răscolea focul, stârnind tăciunii adunați sub spuză. O pasăre țipă ascuțit undeva în pădurea de pe culme. Bătrânul tresări și privi curios în direcția contrară, spre valea înecată în liniștea nopții.

— Ei, ce-i? nu-și putu stăpâni nerăbdarea tânărul. Ce este? Vezi ceva?

— Da! arătă bătrânul cu capul spre vale. Curând se vor ivi zorile.

— Lasă asta! Spune mai departe...

— Mai departe e mult de spus, făcu bătrânul moale. Și n-am să termin povestea înaintea zorilor.

— Uf, nea Matei, tare îți place să perpelești omul. Spune odată povestea lui Miu!

— Bine, zâmbi bătrânul și își aprinse din nou pipa.

*

De la întâmplările acelea, patru toamne au așternut frunze de aramă peste mormântul singuratic de pe culme. Patru ierni cumplite au biciuit cu viscolele lor fagul uriaș de alături; de patru ori primăvara a năvălit prin poienile răzlețe, înfiorând codrii aspri.

Într-o zi a celei de-a patra veri, un om urca gâfâind pieptul unei culmi învăluite în brazi mărunți, de la poalele muntelui Vânturărița. Omul mergea fără o țintă anume. Graba, mișcările dezordonate, dar mai ales expresia ochilor săi trădau o spaimă cumplită, care-l mâna orbește spre necunoscut. Din când în când întorcea capul și răscolea cu privirile îngrozite văioagele înecate în verdele pomilor. Se opri răsuflând din greu lângă un copac și se sprijini de tulpina lui. Atunci câteva împușcături răsunară sec undeva în vale. Omul sări, se dezlipi cu un efort de tulpina pomului și se năpusti cu un salt spre un desiș de jnepi. La adăpostul lor, fugarul privi îndărăt. Îi descoperi pe urmăritori, înaintând ferit, ascunși de pomi. Ce țintă bună pentru un pușcaș dibaci; dar arma lui zăcea descărcată undeva într-un tufiș, acolo unde dăduse prima luptă cu potera. Înțelese că poterașii îl vor urmări până în pânzele albe. De-ar reuși să găsească poteca care duce sus, peste munte, dincolo în valea Lotrului și de acolo... Porni din nou să urce. Pădurea de brazi îl înghiți sub aripa ei

verde. Se simțea acum mai sigur, mai liniștit. Dădu peste un izvor ce șopotea pe niște pietre și se pierdea apoi la vale, printre frunzele moarte. De aici se zărea o potecă făcută de animalele ce vin noaptea ca să se adape. În ochii omului licări speranța. Crezu că găsise poteca care-l va conduce peste munte. Prinse să meargă mai repede și când întâlni un tăpșan neted o luă la fugă. Deodată pământul îi fugi de sub picioare. Auzi o pârâitură și se prăbuși în întuneric. Când se dezmetici, peste câteva clipe, își dădu seama că se afla pe fundul unei gropi. O lumină săracă îi venea de sus prin spărtura pe care o făcuse în acoperișul de crengi și frunze, trupul său în cădere. Încerca să se cațere sus, dar mâinile și picioarele îi alunecară pe pământul moale. Niciun colț de piatră, nicio rădăcină de care să-și prindă degetele sale tremurânde. Sudoarea îi șiroia pe frunte, scurgându-se în barba aspră și neîngrijită. Se strădui să ajungă prin săritură la marginea gropii, dar de fiecare dată degetele lăsau șanțuri în pământul alunecos. Blestemă cumplit, vru să renunțe când își aminti de jungherul ascuns la brâu. Îl scoase și începu să sape trepte în pereții capcanei. Curând înțelese că-i zadarnic: urmăritorii îl vor descoperi înainte ca el să termine lucrul.

— S-a sfârșit, șopti deznădăjduit și se rezemă de peretele rece. De acum puteau să vină toți...

Ca un răspuns, o umbră acoperi spărtura din acoperișul capcanei. Prizonierul ridică privirile și zări, înfiorat, ochiul rece al unei puști ce-l țintuia. Deasupra ei, doi ochi îl cercetau cu o uimire adâncă.

— Cum naiba ai căzut aici? auzi el o voce tânără, în care se ghicea râsul abia stăpânit.

Țeava puștii coborî și mai mult. Captivul se lipi de peretele umed. Închise ochii, așteptând să audă detunătura.

— Hei, tu de colo: prinde-te de țeavă, am să te trag sus!

Omul deschise ochii și privi spre cel de deasupra gropii. Văzu o față de flăcău destinsă într-un zâmbet prietenos. Nădejdi noi întoarseră puteri nebănuite în trupul omului hăituit. Se prinse zdravăn de țeava rece, de cureaua armei și, ajutându-se cu picioarele, începu să urce. Ajunse sus, icnind din greu și se prăbuși alături, pe covorul de frunze moarte.

Închise ochii și respiră cu nesaț mirosul de frunze și de brad. Dar în clipa următoare, conștiința primejdiei apropiate îl făcu să sară în picioare.

— Să mergem repede, sunt aproape!

Și dădu să pornească fără să mai aștepte pe necunoscutul salvator, dar o voce aspră tună undeva în spatele lor.

— Stați! O mișcare și sunteți morți!

Fugarul înlemni cu un picior înainte, așa cum îl prinsese porunca.

— Arnăuții, respiră el sfârșit. Dar, ciudat, în locul spaimei o liniște rece îl cuprinse. Nu se mai simțea cerbul încolțit de lupi. Va lupta până la capăt. Mâna sa se strecură nevăzută spre prăseaua jungherului.

— Sări în tufiș! auzi șoapta flăcăului.

Pe chipul frumos al tânărului zâmbetul pierise. Degetele sale alunecau pe trăgaciul armei. Nervii îi erau întinși ca niște strune.

Un strigăt sălbatic răsună în codru. Flăcăul se răsucise într-un salt și, înainte de a atinge pământul, arma sa detună. În clipa următoare două gloanțe răscoliră frunzele la o palmă de capul său. Izbucni ca fulgerul. Ridică deasupra capului securea scurtă. Când zări pe unul dintre cei ce traseră, oțelul îi și pornise din mână. O bufnitură, un țipăt de moarte și al doilea poteraș se prăvăli la pământ. De lângă un pom se desprinse un al treilea arnăut care se repezi spre el, învârtind deasupra pușca descărcată ca pe o măciucă. Un salt de lup și arnăutul abătu latul puștii asupra tânărului, dezarmat. Dar o umbră se ridică în față-i și oțelul sclipi ca un fulger, arzându-i pieptul. Gestul i se frânse și arnăutul căzu moale la picioarele celui pe care-l urmărise.

— Ce-ați căutat ați găsit, murmură omul privind aiurit leșurile celor trei poterași.

— Am ieșit binișor din bucluc, nu-i așa? auzi el vocea cu umbra aceea de râs a flăcăului. Se întoarse. Abia acum îl vedea în tihnă pe cel care-l scăpase de urmăritori. Nu-și putu reține o exclamație. În fața lui stătea un tânăr înalt, cu un chip plăcut și ochi plini de sinceritate. Păru-i cădea pe ceafa puternica în șuvițe aurii. Sub cămașa de pânză aspră de in, umerii i se rotunjeau largi, lăsând să se ghicească o putere neobișnuită. Mijlocul subțire era încins de un șerpar lat, în care stătea înfipt un jungher cu prăsele de os crestat la foc. Pantalonii de abà stăteau strânși pe picior și se terminau în niște cizme moi cu carâmbi încrețiți.

— Îți mulțumesc, voinice. De nu erai...

— De ce să-mi mulțumești? Doar eu sunt de vină. Mi-am așezat capcana în drumul tău. Și când colo uite ce mistreț mi-a căzut, râse el zgomotos. A fost o vânătoare strașnică. Străinul începu și el să râdă.

— Vânătoare, auzi la el. Năzdrăvan ești, flăcăule!

— Cine ești? În vocea tânărului râsul pierise. Îl țintuia cu o privire rece.

— Om bun, răspunse fugarul susținându-i netulburat privirea. Neculai Firizu mi-e numele. Nu lua tu seamă că sunt hărțuit de potere.

Nu-s tâlhar. Am fost drept credincios monah al sfintei mânăstiri Polovragi.

— Dară înainte de asta? continua netulburat flăcăul. Prea știi învârti bine jungherul, sfinția-ta!

— Înainte! Omul parcă își răscolea amintirile. Mai știu eu? Poate țineam în spate sâneața, la brâu hangerul și în mâini frâul murgului, dar nu în slujba stăpânirii. Parcă așa țin minte...

— Pandur? șopti flăcăul, apoi cu emoție: Din ceata cui?

— Am luptat cu Mehedințeanu, apoi lângă sabia lui Zoican. Da' tot sub Domnul, sub steagul Vladimirescului...

— Pe Ursan, Căpitanul, l-ai cunoscut?

— Ursan! Dar cine nu-l știa pe Ursan Uriașul?! Ne-am despărțit la Râmnic, după prăpădul Drăgășanilor. El a pornit în sus spre Cozia, iar eu spre Polovragi. Auzii că l-au tăiat turcii cu toți oamenii...

Dar băiatul nu-l mai ascultă. Se aplecă și ridică arma arnăutului. Omul îl înțelese și făcu la fel cu ceilalți. Odată treaba făcută, traseră leșurile și le aruncară în groapă, peste care îngrămădiră pietre, crengi, mușchi.

— Hai! comandă scurt tânărul, și o porni înainte, cu pasul rar și egal al omului de la munte. Merseră o vreme, dând ocol larg pintenului de deal ce se dovedi din piatră. Se cățărară apoi peste o bârnă semănată cu pietre ascuțite. În dreptul unei crăpături în stânca cenușie, tânărul se opri brusc. Duse încetișor sâneața la umăr și trase fără să șovăie. De pe un pinten de deasupra, o căprioară se prăbuși în brădetul din fața lor. Tânărul o prinse de picioare, o săltă pe umeri și porni fără să scoată o vorbă. Curând, fostul pandur desluși semne care-i vesteau că prin preajmă este o locuință omenească: cioturi de arbori doborâți de secure și un miros de foc stăruia în aer.

Coliba le apăru brusc în față, după o spinare de stâncă, din trunchiuri de brad corhănit și afumat, puși unul peste altul. Acoperișul de șiță înnegrită se țuguia în sus, întrecându-se cu un brad ce-i sta ca un străjer într-o coastă. Un cerdac scurt, ridicat de la pământ, mai mult împotriva fiarelor, îmbrățișa casa din părți și din față. Acolo în fața ușii, sprijinit cu o mână de pălimarul crestat, aștepta un om, un moșneag înalt și drept ca un gorun, cu părul ca neaua revărsându-se peste umeri.

— Bun găsit, taică, îi spuse apropiindu-se flăcăul. Și coborându-și povara, aruncă trupul ciutei lângă focul din fața colibei.

— Pe omul acesta l-am găsit căzut în capcana mistreților, vorbi flăcăul începând să jupoaie vânatul. Îl încolțiseră poterașii... Dar i-am

dovedit noi, adăugă cu un zâmbet fugar spre pandur.

Moșul ascultase vorbele băiatului fără să arate vreun gest de uimire. Se mulțumi să cerceteze în tăcere fața și hainele străinului.

— Rămâne ascuns la noi? întrebă ursuz unchiașul voinic.

Flăcăul nu răspunse îndată. Își făcu de lucru cu ciuta răpusă, apoi brusc înfipse jungherul în bușteanul ce slujea de masă.

— Nu, se ridică el și privi în ochii aspri ai bătrânului. Nu rămâne aici la noi. Eu cobor cu el în vale, căci a venit vremea, taică...

Moșul rămase ca un stejar fulgerat. Ochii îi sclipiră și vârfurile mustăților tremurară. Înțelese că flăcăul îl părăsește și că lucrul acesta, odată hotărât, se va împlini. O minută îl privi țintă și după aceea se întoarse și intră gârbovit în casă. Flăcăul se răsuci și cu ochii scăpărând, strigă spre pandur.

— Merg în vale să lovesc în ciocoi, în ispravnici, în vătășei și toți cei care i-au vândut pe panduri. Te legi cu jurământ de credință să mă însoțești la bine și rău?

— Haiduci?! șopti înfiorat omul. Dar întâlnind ochii de jar ai flăcăului, prinse mâna ce i se întindea și o strânse cu putere. Mă leg!

— Până la moarte?

— Până la moarte. Jur!

Din colibă, moșul ieși ducând sub brațele sale voinice două șei mari și vechi, țintuite și împodobite cu fireturi. Șei pandurești. Le aruncă jos pe podeaua ceardacului și începu tăcut să le cerceteze cu migală de vechi călăraș. Tânărul îl privi și zâmbi cu dragoste.

*

...Abia se înserase și nu în toate chiliile opaițele licăreau când două umbre se strecuraseră sub zidul mărunt al mânăstirii Polovragi. Se opriră la un loc știut dinainte... Cei doi începură să desprindă cu jungherele bolovanii prinși în zid. Curând în alcătuirea de pietre se deschise o gaură prin care necunoscuții se mistuiră înăuntru, în mânăstire. Se aflau într-o cuhnie părăsită și la lumina săracă a lunii se vedea vatra prăbușită. Cel ce cunoștea, de bună seamă, locurile, pășea înainte cu grijă, să nu iște zarvă. Ajunseră la o scară și prinseră să-i urce treptele în vârful picioarelor. Dădură într-un cerdac luminat de opaițele aprinse în camera din față. Omul dinainte privi pe fereastră și-i făcu semn celuilalt să se apropie. În odaie, la o masă lungă, aplecat mult asupra ei, un călugăr se îndeletnicea cu o treabă care-l bucura nespus, de vreme ce-i străluceau atât de viu ochii. Scotea din pungi monede și le așeza în față, după feluri

și mărimi. Cei doi oaspeți nepoftiți schimbară o privire; cel dintâi zâmbi scurt și dinții îi luciră în lumină. Își trase pistolul de la brâu și apăsă încet clanța închisă. Își încordă puterile și își repezi sec umărul în ușă. Zăvoarele săriră și dintr-un salt amândoi erau în mijlocul camerei, țintuind cu țevile pistoalelor pe călugăr.

— Bun găsit, sfinția-ta, îi grăi dulceag fostul monah. Judec, după chipul cuvioșiei-tale, că nu mai chiteai să ne vedem... Dar, precum spune și Ieremia-proorocul în epistola către Corintieni, versetul patru: „Se va duce omul și se va întoarce teafăr..."

Călugărul încremenise în scaun. Barba scurtă îi tremura și privea la haiduc ca la o nălucă.

— Dumnealui este cinstitul stareț al mânăstirii, făcu el spre însoțitorul său, în chip de prezentare. Miu zâmbi tăcut, mulțumindu-se să-l privească pe tovarășul său.

— Tiii! și la ce grea osândă te-ai înhămat, mai zise pandurul, doborând cu țeava pistolului fișicurile de piaștri, misiri, coroane nemțești și dubloni franțuzești, orânduite mai înainte cu atâta încântare de stareț.

— Să nu te atingi de averea sfintei mânăstiri, spurcatule! se ridică cu arțag monahul. Dar țeava pistolului, ajunsă sub nasul său, îl făcu să recadă pe scaun.

— Averea mânăstirii, zici? Hm! Prețul de sudoare al muncii șerbilor și prețul de sânge al vânzării! Care-s pungile ce le-ai dobândit pentru capul meu, Starețe Iuda? Crezi că nu te-am văzut din clopotniță, venind cu poterașii după tine? Ar trebui, după legea pandurească, să te ridic în ștreang, dar nu voi să pângăresc mânăstirea cu hoitul tău. Pune din nou aurul în pungi, strigă el, văzând bucuria licărind în ochii călugărului.

Pandurul urmări liniștit umplerea pungilor, apoi, fără să spună o vorbă, le luă câte patru, cinci, în mână și le făcu să dispară în niște coburi de șa ce-i atârnau la brâu. Când termină, puse pistolul pe masă și pe negândite îl prinse pe stareț de gât, înainte ca acesta să scoată un șuierat. Îi mai petrecu peste gură o legătură, îi legă mâinile la spate, de spătarul scaunului și ieșită tăcuți din odaie, nu înainte de a sufla în opaițe...

Se întoarseră pe același drum. Ajuns sub scară, pandurul aruncă o privire pe fereastra luminată a unei chilii. Își înăbuși un hohot de râs. Înăuntru, un preacucernic frate ridica spre tavanul scund un preapântecos ulcior, sorbind cu nespusă plăcere conținutul ce nu părea a fi agheasmă.

— E Chirilă, șopti pandurul. Se aghesmuiește de Rusalii... A fost și el pandur sub Ghiță Haiducul. Să-l luăm. Într-o bună zi îl dibuiește și

pe el starețul și-l vinde arnăuților. Chirilă ține și cheile de la grajduri...

Când clopotul cel mare al mânăstirii începu să bată grăbit, în semn de primejdie și opaițele alergau de colo colo prin curtea mânăstirii, cei trei haiduci se aflau departe, galopând pe drumul Hurezului. A doua zi erau Rusaliile și Chirilă avea o socoteală de încheiat acolo.

*

Bătrânul căutător de comori tăcu. Se aplecă și își scutură pipa, lovind-o ușurel de buștean. Suflă preocupat în căuș niște închipuite fire de tutun și o puse cu grijă în buzunarul de la piept. Se ridică apoi greoi, semn neînduplecat că vremea de taclale s-a încheiat și porni negrăbit spre cort.

— Și cu Miu-Haiducul cum rămâne, nea Matei, întrebă prospectorul cel tânăr. Bătrânul se opri din drum și se întoarse pe jumătate spre voinic.

— Povestea întâmplărilor lui Miu-Voinicul este foarte lungă. O singură noapte nu-i de-ajuns ca să ți-o istorisesc. Și iată – arătă el spre răsăritul învăpăiat de lumina soarelui – e ziuă de-acum, și-avem multe treburi astăzi.

...Toată ziua cei doi geologi au răscolit văioagele și crestele, cercetând pietrele așternute pe fundul pâraielor subțiri și reci. Loveau cu pioletele roca, uneori tare, alteori sfărâmicioasă, ce ieșea ici și colo, asemeni unor spinări cenușii de coloși din marea unduitoare a colinelor verzi. La amiază n-au revenit la cort; s-au tras în umbra răcoroasă a unor arini, lângă firul limpede al unei ape și acolo, fără mofturi, au prânzit din desagă: brânză, ceva slănină tăvălită în boia, măsline și pâine. Și-au astâmpărat setea cu pumni de apă ca gheața din pârâiaș. Apoi nea Matei, după ce și-a scuturat firimiturile din mustăți și de pe genunchi, a zis un „să ne fie de bine“ și și-a potrivit capul pe niște mușchi verde. Flăcăul îl privea fumându-și înciudat țigara. Se așteptase ca bătrânul să reia firul povestirii de astă noapte, dar nea Matei, fără o vorbă, ca și când n-ar fi observat frământarea flăcăului, s-a întors pe o parte și prinse să sforăie ușurel pe sub șapcă, parcă în ciuda lui. Castor, câinele, îl privea nedumerit, neînțelegând nici el tăcerea bătrânului.

După-amiaza s-a scurs ca și dimineața, doar căutarea oamenilor se făcea ceva mai domolit, cu adăstări mai îndelungi, pe culmi, privind zările. Când soarele s-a prins în crestele munților, aruncând peste întreaga fire arama asfințitului, s-au întors câteșitrei la tabăra. Au pus de cină, frigând la foc cealaltă pulpă a căprioarei prinsă cu o zi înainte, au mâncat

și, nerăbdător, flăcăul s-a așezat anume pe un buștean în fața tovarășului său. Acesta își ascunse zâmbetul și aprinzându-și pipa cu dichis începu.

— Rusaliile adunaseră în curtea mânăstirii Hurez creștinii veniți de prin satele vecine. Biserica era plină de lume, de lumânări aprinse și de fum. Chiar starețul Nicodin slujea și vocea lui puternică făcea să tremure sfinții zugrăviți pe sticlele ferestrelor. De dragul glasului său frumos venise atâta lume. Dar pentru alte pricini, de bună seamă, urma să sosească ispravnicul de Râureni, că nu era cunoscut ca iubitor al celor frumoase. În așteptarea lui pesemne se aflau lângă porți un călugăr ce-și acoperea smerit fața sub rasa cenușie, și câte un arnăut înarmat de o parte și de alta a stâlpilor. Un tropot mărunt de cai și uruitul unei rădvane se auzi de pe drum. Călugărul tresări, aruncă o privire scurtă în lungul drumului și șopti celor doi străjeri nemișcați.

— El e! Fiți cu ochii pe arnăuți! Pe ispravnic lăsați-l în seama mea!

Zgomotul se apropia, iar rădvanul tras de două rânduri de cai se deslușea acum din praful drumului. Se desenau și siluetele arnăuților ce escortau caleașca în dreapta și în stânga ei. Alaiul se apropia fără să contenească galopul cailor și dădu să intre de-a dreptul peste podețul din fața porții, dar călugărul făcu câțiva pași în față, ridicând mâna. Surugiul înjură și strânse hățurile, oprind rădvana la un pas de îndrăzneț.

— Ce-i? De ce-ai oprit? Se auzi dinăuntru un glas gros și repezit. Capul mare, rotund și bărbos al ispravnicului, se ivi în fereastra caleștii.

— Un călugăr ne aține calea, stăpâne, îi răspunse de sus surugiul. Poate nu-i voie a intra aici pe sus...

— La dracul! blestemă furios cel din caleașcă. Cine cutează să-mi oprească rădvana? Ușa se deschise, împinsă cu furie și un om gros la trup coborî. Păși greoi și apăsat și se înfipse în fața călugărului aplecat cu umilință în fața sa.

— Cine ți-a poruncit să închizi poarta? răcni el. Știi oare cine sunt?

— Da, mărite! Și eu am hotărât asta, grăi netulburat călugărul cel smerit.

— Cum? se sufocă de mânie grăsunul, cine ești tu, șoarece de biserică? și ridică mâna să-l asvârle pe cutezător din cale; dar atunci călugărul își îndreptă trupul; gluga cea cenușie îi căzu pe umeri și ispravnicul îi putu vedea în sfârșit, chipul.

— Cine sunt? Nu mă recunoști, mărite ispravnic?

Omul cel gros holbă ochii. Privirea călugărului, dar mai ales

glasul său îi trezeau aduceri aminte.

— Chirilă! șopti ispravnicul și simți trecându-l fiorii.

— Așa, jupâne, văd că nu m-ai uitat, zise cu un zâmbet călugărul, strecurând mâna sub sutană. Ispravnicul îi observă mișcarea și răcni îngrozit la arnăuți:

— Săriți!... Tâlharii!... Mă omoară! Pe ei, arnăuți!...

Obosiți de drum și zăpușeală, călărașii priveau fără chef, peste gard, la mulțimea strânsă la slujbă. Strigătele stăpânului îi găsiră foarte nepregătiți. N-apucară să smulgă de la oblâncul cailor puștile lungi că sânețele celor doi străjeri din poarta mânăstirii trosniră. Arnăuții se prăvăliră de pe cai. Simțind primejdia, surugiul se răsuci pe capră după armă dar, fulgerul din mâna lui Chirilă îi frânse gestul, doborându-l acolo.

Împușcăturile răsunară ca niște trăsnete în liniștea dimineții. Femeile țipară, fugind care încotro prin curtea mânăstirii. Bărbații se bulucirā spre porți și priviră uluiți spre arnăuții prăvăliți în șanț. Împingându-l cu țeava pistolului, Chirilă îl duse pe ispravnic spre rădvană. Îl urcă pe capră și lângă el în picioare roti liniștit privirea peste mulțimea ce înconjura tăcută caleașca.

— Oameni buni, se auzi glasul lui Chirilă. În sărbătoarea Rusaliilor, Domnul a vrut să fie judecată. Uite, aici se află Bot-Gros, ispravnicul, cel ce ne despoaie cu birurile, ne calcă vetrele și ne necinstește fetele... Astăzi l-am adus la județul nostru. Eu îi aduc vină că a trimes poterele să mă piardă, mi-a jefuit avutul, mi-a pus foc la casă și mi-a alungat femeia cerșetoare pe la porți. Pe fratele meu Mihai, pandurul, l-a prins și l-a tăiat cu sabia în fața Bimbașei.

Un murmur de mânie se auzi din mulțimea țăranilor strânși în jurul rădvanului. Doi flăcăi ce stăteau mai la o parte își făcură loc cu umerii, apropiindu-se de caleașcă. Unul din ei strigă spre Chirilă.

— Nouă ispravnicul ne-a prăpădit părintele. I-a cerut biruri peste biruri și când n-a mai avut ce da, l-a trimes în lanțuri la Ocna de sare, unde a pierit.

— Și pe noi ispravnicul ne-a jefuit. Ne-a siluit, ne-a umilit, se auziră voci în freamătul ce creștea ca apele volburate în jurul caleștii.

Ispravnicul își răsucea capul cel gros, cătând îngrozit spre mulțimea de oameni ce-și ridica spre el pumnii amenințători.

— Care-i plata cea dreaptă cuvenită? strigă călugărul.

— Moartea, răspunse ca un ecou glasul mulțimii. Chirilă se întoarse spre boier și zise răspicat, privindu-l în ochi:

— Cu moartea va plăti fărădelegile sale!

Un urlet răgușit de porc înjunghiat se auzi, dar fu curând acoperit de strigătele mulțimii.

Dinspre încăperile mânăstirii se ivi, în pridvorul arhondăriei, un călugăr cu trupul subțirel ca nuiaua, părul cărunțit și cu expresia însingurată a celui străin de zarva și frământarea acestei lumi. Era Ichim, iconomul mânăstirii. Văzuse pe fereastră rădvanul ispravnicului și surd de zgomotele luptei și ale judecății, cobora scările cu grijă, ducând pe brațe o lădiță de lemn. Se apropia tăcut și oamenii îi făceau loc cu fereala de care au parte cei săraci cu duhul. Se apropie de rădvană și neluând seama la cei doi străjeri, la Chirilă ce-l privea uluit și nici la chipul îngrozit al ispravnicului, ridică spre el caseta.

— Bine ai venit, boierule! Aici se află birurile de la supușii de pe pământurile arendate mânăstirii.

— Mulțumim! zise Chirilă repede și luă lădița cea grea din mâinile iconomului. Acesta rămase o clipă nedumerit, dar cum surzenia îl împiedica să înțeleagă situația, ridică din umeri și se întoarse cu aceiași pași mărunți spre scara arhondăriei.

În liniștea ce se lăsase, de se auzeau papucii iconomului lipăind prin curte, răzbi vorba limpede și bărbătească a străjerului cel voinic de lângă rădvană.

— Întoarce, Chirilă, aurul celor ce le-au fost jefuit.

Un nou strigăt, mai puternic decât primul, se auzi în poarta mânăstirii.

— Întâi judecata, zise neînduplecat răspopitul.

Încredință lădița cea zornăitoare lui Miu. Se aplecă apoi deasupra ispravnicului ce căzuse înmuiat de spaimă și-i legă mâinile la spate. Îl ridică cu câțiva ghionti în coaste și-l așeză pe capră. Îi petrecu hățurile pe după gât și coborî din rădvană. Se duse grăbit spre căpestrele cailor și strigând la oameni să-i facă loc, întoarse caleașca pe drumul înapoi.

— De-acu' Dumnezeu va hotărî soarta ta, strigă el. Și izbi năpraznic peste picioarele cailor, acolo unde pielea le este mai subțire și mai simțitoare. Bidiviii săriră arși și sforăind se întinseră la un galop sălbatec, trăgând după ei rădvana ușoară și smucind-o peste gropile și pietrele drumului. Deasupra coșului se zărea creștetul pleșuv al ispravnicului mângâiat de crengile arborilor ce-și uneau frunzișul peste drumul de colb.

— Călătorie sprâncenată! se auziseră strigăte din mulțimea ce petrecea cu fluierături și ocări izgonirea ispravnicului.

— Și acum să trecem la dreapta împărțire a aurului, fiecăruia

după cât a fost păgubit, zise Chirilă.

Fostul călugăr deschise lădița și începu să împartă aurul dinăuntru. Fiecare om venea în fața-i și spunea cât i-au luat vătășeii și pârgarii. Chirilă îi număra în bani feluriți, apoi trecea la altul... și la altul. Curând se răriră oamenii din preajmă și mâinile sale dădură de fundul lădiței.

— Dar voi nu vă cereți dreptul vostru? aruncă Miu întrebarea spre cei doi frați ce stăteau deoparte, privind tăcuți și încruntați în lungul drumului, unde se mistuise în praf rădvana ispravnicului.

— Noi? Nu ni-i inima la aur, zise cel ce mai vorbise. Noi viața ispravnicului ți-am cerut-o. Era dreptul nostru și voi l-ați scăpat.

— Acesta a fost județul lui Miu-Haiducul, strigă năprasnic flăcăul. Cine nu-l socotește bun să-și caute singur dreptate.

— Atunci îți cerem caii și armele arnăuților uciși, zise celălalt dintre frați. Noi de-acum suntem haiduci. Și de nu ne iei cu tine, mergem singuri după ispravnic la Râureni.

Miu îi privi scrutător în ochi. Ar fi vrut să le citească în suflet.

— Luați-le, porunci el. Încălecați și veniți aproape. În coburii aceștia este aurul adunat din munca șerbilor de pe moșia Polovragi. Îl întoarceți oamenilor cum veți ști mai bine, după socoteala voastră. Veți spune tuturor că ăsta este județul lui Miu-Haiducul și el nu mai vroiește ca boierii să siluiască prostimea și să o jupoaie de vie... Așa să faceți și în toiul nopții să ne întâlnim la hanul Muiereasca, de pe drumul Sibiului. Și lasă, vom mai da noi față cu ispravnicul. Și de nu s-o fi pocăit, îl spovedim tot noi. Și-acum, plecați!

Isprăvind banii, Chirilă se îndreptă repede spre curtea mânăstirii. Dezlegă de la umbra zidului trei armăsari și încălcând unul din ei veni la pas spre porți. Ceilalți doi străjeri săriră în șei și trosnind din pistoale, în strigătele vesele ale oamenilor, porniră stârnind colbul drumului spre Olt. În urma lor, cei doi frați, săltați în șeile arnăuților, îndemnau caii spre cealaltă parte, spre dealurile Jiului. Peste zarva iscată de aceste întâmplări se așternu din nou liniștea și doar glasul cel frumos și puternic al starețului Nicodin, neștiutor la tot ce se petrecuse în curtea mânăstirii, se auzea, răzbind dinăuntrul bisericii. Cu evlavie, dar mai cu seamă multă bucurie strălucindu-le în ochi, oamenii îl ascultau împăcați. Odată pe an e sărbătoarea Rusaliilor...

*

...La Hanul înfipt în cotitura drumului cel mare, unde apa

Muiereasca se pierde în Olt, voinicii beau și se înveselesc. Lui Samoilă, hangiul, îi râde fața și îi licărește ochiul cel teafăr spre punga îndopată cu galbeni ce-o învârte deasupra capului Neculai Firizu.

— Luați și cinstiți, frați cuvioși, căci acesta este sângele și trupul meu! Mi-a fost scris să fiu de față la praznicul meu. Căci vândut am fost și răscumpărat m-am întors printre cei vii. Iată arginții, jupâne, strigă el spre hangiu, azvârlindu-i punga. Sunt treizeci. I-ai și du-ne pe toți acolo unde nu este nici întristare și suspine... Samoilă o prinse din zbor. Obrazul i se făcu ca o slănină lucioasă. Se mistui spre pivnițe după alte libărci cu vin.

— Să-ți fie sufletul neîntinat și traiul ușor, răposatule!

Chirilă ridică bărdaca plina cu vin, chiuind vesel și o duse la gură. Sorbi cu nesaț și vinul ca sângele de gros și de roșu i se prelinse râuri în barbă.

Frații stăteau tot împreună, rezemați de un pălimar, cu mâinile prinse de țevile sânețelor. Alături pe o masă se aflau bărdacele goale, dar alt semn decât o ușoară înseninare a trăsăturilor lor aspre nu lăsa să se vadă că băuseră și ei. Multă amărăciune trebuie să adune în el omul pe care nici vinul cel bun nu-l înveselește...

Lângă Chirilă, cu trupul frânt din mijloc peste o cobză bătrână și dogită, se frământa un lăutar țigan. Peste ochii vineții se așternuse pânza beției. Glasul său spart suna însoțit de joaca strunelor:

Foaie verde de negară,
La Muiereasca devale
S-au oprit haiduci în cale –
Toți voinici de-ai Oltului
Cum îi place codrului.
Cum nu-i place câmpului:
Lungi de mână,
Tari de vână,
Toți porniți pentru-o pricină,
Lungi în coate,
Lați în spate,
Cu hangere ferecate,
Cu mustața-n barbaric,
Cum stă bine la voinic,
Cu mustața cât o coadă,
Două la ceafă le-noadă,
Și-și face nodul cât pumnul,

De se sperie păgânul,
De-și face cruce creștinul...

Chirilă îl asculta și bătea măsura cu pumnul în masă. Bărdaca sălta și-i îngâna bătaia.

Întins pe o laviță, lângă fereastră, Miu gândea în tăcere. Tot ceea ce trăia, făcea, simțea, era atât de neașteptat încât se întreba de nu visează. Nici pe el nu se recunoaște în haiducul aspru, mai tot timpul călare pe murg, cu șerparul plin de pistoale și hangere. De două zile trăia aievea plăsmuirile din nopțile când la coliba moșului aștepta ziua judecății. Și dintr-o dată, într-o zi, întâmplarea i l-a scos în drum pe Neculai Firizu, pandurul, și odată cu el viața de haiduc. Ce va face de acum încolo? Care îi va fi soarta sa și a celor înfrățiți cu el? Miu nu-și găsea răspuns și nici nu căta vreunul. Atâta știa că viața lui nu poate fi alta, că de-acum pentru izbăvirea celor sărmani și bătuți va trage hangerul și pistoalele. Și mai avea acolo, în inimă, ascuns un gând de dreaptă plată celui care a oprit să bată în pieptul uriaș inima bună a lui Ursan, căpitanul de panduri...

Hangiul se întoarse din pivniță cu o balercă de vin pe care o puse pe masa din mijloc. Chirilă și Neculai chiuiră de bucurie și-și înfundară bărdacele, scoțându-le pline. Umil și șovăitor, cobzarul veni pe urma lor și își umplu și el cana. Sorbi licoarea rece cu ochii închiși, iar nodul lui Adam îi sălta în sus și în jos.

— Cinstește, Miule, voinicule, din sângele păcătosului Culai, pe care l-ai împiedicat să urce la dreapta Tatălui...

Miu tresări, zâmbi cu îngăduință spre pandur și ridicându-se veni cu cana spre el, o umplu din bărdacă și închină în sănătatea răspopitului. Puse cana jos și trecu, așa într-o doară, prin spatele tejghelei. Hangiul da tocmai să se facă nevăzut pe o scară ce urca spre catul de sus.

— Ia stai, jupâne, îl prinse flăcăul în strânsoarea de fier a mâinii sale. Unde vreai să pleci, lăsându-ți oaspeții?

— Nicăieri, gâfâi sufocat chiorul. Doar socoteam să mă hodinesc puțin, cât veți cinsti vinul meu...

— Să nu fii taler grecesc, jupâne, că-ți fac pielea ciur pentru grăunțe, șuieră haiducul și mai strânse un pic menghina pumnului.

Fața hangiului luă pe rând culoarea sfeclei, apoi a dovleacului vinețiu. Din gâtlej nu-i ieșea decât o hârâială stinsă.

— Dacă mă vinzi vreodată, cu mâna asta te gâtui, mai zise haiducul privindu-l neîndurat, desfăcând pumnul. Ia spune acum, îl cercetă el după ce-i lăsă un răgaz să-și prindă răsuflarea: ce oameni trag

la hanul tău?

Samoilă își simțea picioarele moi, dar nu îndrăznea să se așeze. Răspunse repede, cătând cu ochiul holbat spre haiducul acesta tare ca un urs.

— Lume de tot felul: drumeți, oameni de-ai stăpânirii, vătășei, pârgari...

— Și arnăuți?

— Și! Ieri au fost vreo doi. Au băut în picioare și s-au dus pe jos spre Râmnic.

— Cine a mai poposit ieri aici?

— Un popă de la biserica din Frăsinet, e mai sus pe apă, îl cunosc. Doi păcurari cu oile și un negustor venit dinspre Sibii.

— Altceva?

— Nimic!

— Gândește-te bine! Poate ai uitat!

— Nu... Au mai trecut niște drumeți, dar n-au oprit.

— Ba a mai oprit un om. Erai plecat, tată!

Miu ridică privirile. Sus, la capătul scării, sta aplecată peste pălimar o fată. Lumina din han ajungea slab până acolo.

— Cine este? întrebă aspru flăcăul.

— Iart-o, căpitane, bolborosi hangiul, devenind deodată sprinten, încercând să așeze trupul său mărunt și rotund în calea haiducului. E Oprița, fata mea, stăpâne, singurul meu copil...

— Despre ce om vorbește? stărui băiatul.

— N-o asculta! Cine știe pe cine a văzut! se tângui Samoilă.

— Zic că a oprit la han un om. Tata era la grajduri, vorbi din nou, de sus, fata.

— Ce era: arnăut, negustor, sau țăran?

— Slujbaș. Ducea scrisoare de la pârcălab către vameșul de la Turnu Roșu. Mi-a zis să îngrijesc de vin și bucate că mâine spre amurg poposește aici, cu alți soți și arnăuți.

— Aha! făcu flăcăul gânditor. Apoi fulgeră din nou cu privirea pe fata hangiului. Spui adevărul? De mă înșeli e amar de voi!

Fata tăcea, privindu-l cu ochii mari și grei. Haiducul se simți stânjenit de privirea aceea mustrătoare. Strigă înciudat spre hangiu.

— Ai închis grajdul?

— Da, căpitane!

— Și caii tăi?

— Dimpreună-s cu toții!

— Dă-mi cheile, ceru flăcăul. Smulse legătura din mâna tremurândă a hangiului și se întoarse spre ai săi. După câțiva pași se opri. Simțea în ceafa sa privirile fetei. Aruncă peste umăru-i:

— Nu pleacă nimeni din han, fără știrea mea!

Se apropie de masă și goli pe nerăsuflate bărdaca cu vin. Apoi se adresă tuturor, fără a privi pe nimeni:

— E vremea de culcare, mâine primim oaspeți.

*

...De două ceasuri stăteau între tufele de pe malul Oltului, pe drumul cel mare, lângă apa Lotrului. Era acolo o arcuire a drumului prielnică. Din locul acela se zărea până departe șerpuirea largă a Oltului și înfrățit cu el drumul spre Turnu Roșu.

— Vin, anunță Miu, arătând spre un nor de praf ce se ridica din capătul drumului. Țineți-vă locurile și urmați porunca mea!

Lângă el, în lăstăriș, se afla Culai. De cealaltă parte, lipit de tulpinile a doi copaci alăturați, se vedeau frații. Ceva mai încolo, din coroana unui arbore, Chirilă rotea căciula, semn că i-a văzut venind și el. În tăcerea ce se lăsă, se auziră armele despiedecându-se.

Curând, norul de praf se apropiase într-atât că se zărea lămurit o trăsură de poștă trasă de două rânduri de cai și călărași înarmați de o parte și de alta. De sus, de pe capră, surugiul trimitea șerpuiri de harapnic și plesnitura lor suna ca un trosnet de pistoale. Uruitul trăsurii se auzea acum din ce în ce mai puternic. Cunoscând drumul, surugiul apucă hățurile lungi și struni caii spre a nu arunca, la cotitură, poștalionul în Olt. Când ajunse la douăzeci de pași de locul de unde-i pândea, Miu țâșni odată ca fulgerul în mijlocul drumului, țintind drept spre omul ce mâna caii.

— Stai! răcni el de se cutremurară în ecouri codrul și zburară speriate păsările.

Surugiul holbă ochii la omul de pe drum și simțind pușca îndreptată spre el, strânse și mai tare hățurile, proptindu-și picioarele în crucea caleștii. Surprinși, arnăuții traseră din spate puștile lungi, încărcându-le. Dar n-avură vreme să țintească: din tufărișul Oltului, de după tulpinile copacilor, de deasupra se abătură asupra lor fulgerele și plumbii sânețelor haiducești. Trei arnăuți se prăvăliră în praf, al patrulea, cu umărul însângerat, gonea înainte, spre Miu. Socotind că n-are vreme pentru a pușca, își smulse de la oblâncul calului sabia turcească și răsucind-o deasupra capului se năpusti asupra haiducului pironit în

mijlocul drumului. Când ajunse în dreptu-i, se ridică în scări și abătu cu sete fulgerul de oțel. Dar Miu sări în lături și își descarcă în plin sâneața...

Totul se petrecuse cu iuțeala trăsnetului și surugiul nici n-avusese vreme să înțeleagă ce se petrece. De spaimă, lăsase din mâini hățurile. Simțindu-se slobozi, caii se întinseră la drum. Miu văzu cum poștalionul în loc să oprească, trece ca o nălucă prin fața sa. Într-o clipită lepădă arma descărcată și se aruncă după caleașcă. Se prinse cu mâinile de coșul din spate și încordându-și puterile reuși să se ridice deasupra. Auzi dinăuntrul poștalionului un glas răcnind spre surugiu:

— Aleargă, blestematule, sunt haiduci!

Trezit din îndoială, surugiul plesni din nou harapnicele peste spinările asudate ale cailor. Animalele se întinseră sub arsura bicelor, trăgând trăsura în galopul lor nebun.

Miu văzu dispărând în urmă cotitura unde se aflau soții săi. Se găsea acum singur, pe coșul trăsurii, purtat spre orașul plin de arnăuți. Se târî încet, să nu facă zgomot. Ajunse la un cot de surugiul ce-și biciuia înnebunit de frică, caii. Acum e momentul: Dădu să apuce hățurile, dar acestea, desprinse din mâinile surugiului, căzuseră jos, pe spinările cailor, și de acolo alunecaseră între șleauri. Flăcăul nu șovăi, se azvârli pe oiștea lungă, prinzându-se de coamele cailor. Înaintând cu greutate, în primejdia de a fi azvârlit la fiecare pas între picioarele cailor, Miu ajunse la capătul oiștii. Prinse căpestrele în pumnul său de fier și încercă să oprească armăsarii. Dar animalele, dezlănțuite, nu mai ascultau de oprelіștea hățurilor. Atunci haiducul se agăță cu amândouă mâinile de curelele de piele, încleștă dinții și se aruncă în fața cailor. Armăsarii fornăiră speriați pe nări, aplecându-și greabănele în jos, trase de cumplita greutate. Încă vreo zece stânjeni târâră ei prin colbul drumului trupul haiducului, până se opriră, învăluiți în praf și aburi. Miu se ridică, minunându-se că e încă teafăr și întreg. Bătu ușurel a liniște cu palma greabănul asudat al cailor.

— Ești nebun, ticălosule, se auzi din caleașcă aceeași voce repezită. Vrei să ne ajungă haiducii?

Miu se apropie de poștalion, trase pistolul din șerpar și deschizând brusc ușa, grăi dulceag.

— Poftiți, boierilor, afară, la aer curat, că v-o fi colbuit și hurducat destul drumul...

Din poștalion coborâră, cu mâinile ridicate, cu fețele livide, doi oameni, deosebiți la înfățișare și port. Unul subțire la trup, tânăr, purta straie de ofițer domnesc. Celălalt, scurt și gras, avea părul rar și cărunt, ieșindu-i de sub giubea. Se vedea, judecând după îmbrăcăminte, că era

slujbaș.

— Întoarceți-vă cu spatele! ordonă haiducul.

— Ai milă de mine, că am copii și nevastă și rămân cerșetori pe drumuri, se tângui cu glas prefăcut slujbașul.

— Dacă te miști, ori te porți cu viclenie, îi las orfani de tată, șuieră flăcăul, legându-le mâinile la spate. Se apleacă apoi înăuntru, aruncă o privire cercetătoare și în mulțimea lucrurilor răvășite descoperi ceea ce căuta: o lădiță din lemn ferecată cu lacăte. O ciocăni cu țeava pistolului și lada sună înfundat. Zâmbi mulțumit.

*

...În fața hanului lui Samoilă-Chiorul, la mesele întinse sub soarele de amiază, stăteau la popas de drumeți însetați niște păcurari din Vaideeni și un negustor de lipscane, ce-și găsise vorbă cu podariul cel bătrân și hâtru. Surdă la râsetele și vorbele nu tocmai de evanghelie ale mușteriilor, Oprița sta rezemată de stâlpul de la intrare, scrutând lungul drumului spre Cozia. Curând auzul său încordat prinse un uruit ce se apropia. Deși îl aștepta, fata tresări și sângele îi năvăli în obraji. Dar în vârtejul de praf ce creștea, apropiindu-se, fata desluși alături de siluetele unor călăreți și poștalionul hurducând peste hârtoapele drumului. Un gând ascuțit îi trecu ca un fior rece prin trup. Recunoscu mindirele și chivărele arnăuților stăpânirii.

„Doamne! șopti. Nu, nu se poate!“

Podariul luă seama la fată, lăsă pe negustor și veni lângă ea, cătând și el spre poștalionul ce alerga acum ca vijelia pe drumul mare al Râmnicului. Sângele pieri din obrajii fetei, privind țintă la poștalionul zburător. Recunoscu la fereastră pe slujbașul ce poposise la han în ziua trecuta. Își duse mâna la ochi, sprijinindu-se de pălimarul uscat al ușii:

— Ha? răsări din han și Samoilă. Cine trecu?... Aha, ghici el, judecând după privirea fetei. Slavă domnului, am scăpat de haiduci!

Oprița se răsuci ca arsă. Țintui pe tatăl său în ochiul cel beteag, lucru ce-l înfuria întotdeauna pe hangiu, dădu să spună ceva, dar se înecă. Întorcându-i spatele, se făcu nevăzută în han.

— Păcatele tinereții, zâmbi verde Samoil spre podariul ce-l privea cu silă. Și tu ce te vâri unde nu ți-s treburile? se răsti și la el hangiul. Mai bine cată-ți de podul tău. Te-or fi așteptând dincolo oamenii.

Și intră înciudat pe toată lumea în tinda răcoroasă și întunecoasă a hanului.

Va urma